

NYTT FRA GRENLAND ÆTTEHISTORIELAG

Nr. 10 September 1983

Hakon meðh gudz naad löbreghs tunninghr sender offum monnum i Slidu of i Slidu:
syssu þem sem þetta brex sca eder hoyra quedio guds oc sina. Ver villium at þer
vistir at ver hazum gezuct yder fuitta of lidugha sua at þer mughur mæsta i Slidu
of torn kaupar of sellia ætler þui sem zorn vane hazuir zyr þer till a veret i bya:
om i Slidu of sua allan annan varunnengh. stixti a hazua bede med heidsteinum of
adru. kaupar of sellia ætler þui sem zorn siduena hazuir a veret þer med yder. Sire:
biudom ver zullomlegha huarium manne þem at hindra eder vada þer van i notorum
lute. eder þurfar vara giard of stipan at ringua. Næma huar sem þer gere ville setla
vere sanre vblidu of þers voon ozuan aa eigha at ver stullum sua lætta ætler sca
at adrum stalt verda till viderstonar. Þetta brex var gort i Zunsbergi a zriadaghen
nesta zire tiersto sunnudagh á þridia áre tilis vars of insiglat met vato secreto off
staltsum hienuerandum.

Kong Håkon 6.s brev av 16.mars 1358 med Skiens byprivilegier.

se side 3

INNHold - NR. 10 SEPTEMBER 1983.

=====

SKIENS ROLLE I TELEMARKS HISTORIE.....	SIDE 3
VÅRE FØRSTE 10 ÅR, HISTORIKK.....	SIDE 15
GRENLAND ÆTTEHISTORIELAGS ARKIV.....	SIDE 19
SPØRSMÅL OG SVAR.....	SIDE 21
LAGSNYTT.....	SIDE 22

REDAKSJONSKOMITE:

THOR GUNDERSEN, SIVERT URNES V. 55, 3700 SKIEN	TLF: 22784
ROAR F. NESSE, HÅVUNDV. 377, 3900 PORSGRUNN	TLF. 31087
DAG STRAUME, CAMILLA COLLETSV. 3700 SKIEN	TLF. 21847

SKIENS ROLLE I TELEMARKS HISTORIE

Foredrag holdt 16. mars 1983.

Den 16. mars 1358 - for 625 år siden - utstedte den unge kong Håkon 6. på Tønsberghus følgende åpne brev:

"Håkon med Guds Nåde Norges konge sender alle menn i Skien og i Skiensyssell som hører og ser dette brev, Guds og sin hilsen. Vi vil at dere skal vite at vi har gitt dere full frihet til å lage malt i Skien og kjøpe og selge korn slik som det før har vært skikk og bruk i byen Skien, og ha handel med all annen vare, både med brynestein og andre ting, og kjøpe og selge på den måten som dere har gjort fra gammel tid. Vi forbyr fullstendi enhver mann å hindre eller skade dem i disse ting på noen slags måte eller å bryte denne foranstaltning og forordning. Men alle som gjør det skal få kjenne vår sanne unåde og dertil vente at vi skal føre et slikt oppsyn med dette at det skal bli andre til advarsel."

Dette var Skiens første privilegiebrev. Når det gjelder det gamle samfunn, kan vi trygt slå fast følgende regel: Uten byprivilegier var ikke et tettsted en lovformelig by. En by var ikke bare et sted, hvor folk bodde tett innpå hverandre og drev med handel. En by var et eget administrasjonsområde, og den hadde innbyggere som hadde spesielle rettigheter og plikter. Byprivilegiene gav stedet en egen status i forhold til omlandet, en status som ikke minst sikret det en nøkkelrolle i handel og eksport.

En slik ordning imøtekommer et behov vi føler i forhold til en by: Vi synes at byen likesom et menneske skal ha et fødselsår og helst en fødselsdato. Men nå skal en ikke beskjeftige seg lenge med byhistorier før en oppdager at omstendighetene omkring byers fødsel er svært ulike fra by til by. Skulle vi fortsatt bruke menneskelige metaforer, måtte vi si at det dreier seg om en navngivelsesrituale, som for enkelte byer har funnet sted ved unnfangelsen, for andre faller den sammen med og er ensbetydende med en konfirmasjon. Av første type kan vi regne de egentlige bygrunnleggelsene, slike som Christian 4.s Kongsberg og Kristiansand. Skien tilhører utvilsomt den andre kategori av byer. Selv om vi ikke visste noe annet, ville Håkon 6.s privilegiebrev fortelle oss at byen hadde eksistert som handelssted lenge før 1358. Privilegiebrevet skapte ikke ny økonomisk aktivitet. Det gav forsikring om at handelen var lovlig og at den kunne fortsett under kongelig beskyttelse.

Hva var nå vitsen med det? Vi vet ikke hva det var som fikk Håkon 6. til å utstede dette privilegiebrevet, men handlingen må

settes i sammenheng med den bypolitikk kongedømmet førte fra begynnelsen av 1300-tallet. Kongen tillot bøndene å drive byttehandel seg imellom ute på bygdene. Men all annen handel skulle byene ta hånd om. Særlig ble det understreket at utlendinger ikke måtte reise utenom byene og drive mellomhandel med norske og innførte varer. De privilegiebrev som Oslo og Tønsberg fikk, hadde særlig brodd mot at utlendinger, d.v.s. hanseater, overtok handel i disse byenes oppland. I Skiens privilegiebrev ble utlendingene ikke nevnt. Det kan jo likevel hende at kongen hadde dem i tankene, men brevet har antakelig også vært myntet på Skiens innenlandske konkurrenter. Hvem kunne de være? Ja, da kongen i 1371 for tredje gang utstedte dette privilegiebrevet, tilføyde han at Gimsøy nonnekloster ikke hadde lov til å drive med kjøpmannskap i Skien. Han kan jo ha tenkt på dem alt i 1358, selv om han var fintfølende nok til ikke å nevne dem uttrykkelig. Men Skiens kjøpmenn kan også ha hatt andre rivaler. Vi vet at skip fra Oslo og Tønsberg seilte på Skiensfjorden i 1380-90-årene. Middelalderbyer tilstrebet handelsrettigheter i store områder. Skien, Tønsberg og Oslo delte retten til handel på hele Sørlandskysten før det ble opprettet noen by der. Det kan tenkes at kjøpmenn i Tønsberg og Oslo før 1358 kan ha bestridt skienskjøpmennenes rett til å drive handel. Når disse byene var på vikende front i forhold til hanseatene, kan det ha vært fristende å søke kompensasjon ved å utvide Oslos og Tønsbergs handelsoppland på bekostning av et st som ennå ikke i lovs form var definert som en kjøpstad.

Hvilken fortid hadde så Skien som handelssted?

Vi vet i dag mer om Skiens barndom enn noen sinne i løpet av de siste 500 årene. Fra før har vi hatt de sparsomme opplysninger i de skriftlige kilder. De arkeologiske utgravningene i 1970-år har utfyllt de kunnskaper de skriftlige middelalderkildene har kunnet gi. De har vist at her var det en handelsplass alt i 1050, men da var det ikke en fast bosetning - det var en markert plass for-handel i visse sesonger. I annen halvdel av 1000-tallet vokste det så fram en fast bosetning, også den basert på handel som antakelig har vært i vekst. Dette tettstedet utviklet seg på 11-1200-tallet. På 1200-tallet fantes her standardiserte hus, regulerte tomter og verksteder for håndverk. Utgravningene avdekket de første tegn til gatelegeme fra samme tid - og fra tidlig på 1300-tallet så man spor av den første havneutbyggingen.

Hvorfor skjedde alt dette?

Fordi skjebnen - d.v.s. den siste istid - hadde skopt det st

telemarksvassdraget, som ble samlet i Norsjø og munnet ut i Hjellevannet - samtidig som Bryggevannet rett under hadde sjøverts forbindelse 22 km. ut til kysten og havet. Naturen hadde pekt Skien ut som det uunngåelige knutepunkt for handel mellom innlandet og verden utenfor. Ikke alle norske middelalderbyer hadde en så strategisk beliggenhet ved munningen av et stort vassdrag. Tønsberg hadde det f. eks. ikke. For flere middelalderbyer gjaldt det at rollen som administrasjonssentrum var en vel så viktig lokaliseringsfaktor som handelen. Men for Skiens vedkommende var handelen den første og viktigste årsak til at det ble by akkurat her. Og det dreide seg ikke om en vanlig lokalhandel. Nei, alt i høymiddelalderen var eksport til utlandet den viktigste den viktigste næringsgren. Gjennom skiensvassdraget fant brynestein fra Eidsborg veien til mange europeiske land. Brynesteinen var den største eksportvaren fram til 1350-årene. Andre fjellbygdprodukter som huder, gevir og jern spilte også en rolle - og blant tilførslene utenfra betød kornvarer mest. Bygder i øvre Telemark var altså avhengige av korntilførsler alt i tidlig middelalder.

Likevel har vi ingen grunn til å tro at privilegiebrevet i 1358 kom som utslag av Skiens voksende styrke. Tvert imot må det drastiske folketapet som følge av svartedauden ha rammet brynesteinsproduksjonen hardt og ført til en reduksjon i tilførslene av produkter fra de øvre bygdene. Dermed er Skiens posisjon som transittby blitt truet. Et nytt handelsprodukt var i disse årene så smått under oppseiling, nemlig trelasten. Men den ble i senmiddelalderen hentet fra kystbygdene, slik at Skien ikke hadde samme nøkkelrolle i denne gryende eksportnæringen - før innlandet ble trukket med på 1500-tallet. Sett i lys av denne negative utviklingen for Skien som handelsby blir privilegiebrevets defensive ordlyd desto mer forståelig. Kjøpmenn som bodde her hadde i denne fasen av byens historie ikke samme fordel fremfor fremmede kjøpmenn som kom med sine skuter som de hadde før og senere. I løpet av 13 år ble det kgl. forsvarsbrev for Skien gjenlatt to ganger. Tre privilegiebrev på 13 år - det var snarere et krisesyndrom enn et sunnhetstegn.

Men hadde kanskje Skien flere ben å stå på enn handelen? Det kongelige engasjement gir oss en innfallsvinkel til et svar på det spørsmålet. Jeg har nevnt at for enkelte andre middelalderbyer var funksjonen som administrasjonssentrum hovedsaken. Heller ikke Skien var bare et handelssted. Det var også blitt et administrasjonssentrum. Norge hadde i høymiddelalderen utviklet

seg til å bli et godseiersamfunn. Det materielle grunnlag for maktutøvelse og kulturell utfoldelse var jordegods. I vår fylke fantes det i så måte en sterk kontrast mellom bygdene nær kyster og bygdene oppe i Telemark. De øvre bygdene var knapt nok med i Norge, mens de nedre bygdene, sammen med resten av Oslofjordregionen tidlig ble integrert i det norske kystkongedømmet, der verdslige og kirkelige godseiere hadde en sterk stilling. I denne regionen fantes det stormenn som Gregorius Dagssøn på Bratsberg. Her fantes det godsrike kirker og klostre som Gimsøy kloster. Både kongen, verdslige stormenn og kirkelige institusjoner krevde landskyld av leilendingene sine. Kongen innførte leidang og kirken tienden i dette området som ble kalt tiendtaket, i motsetning til de øvre bygder, der godseierne eide lite og hvor telene bare gradvis ble trukket inn under de høye makters overhøyhet. Tidlig på 1300-tallet betalte bøndene i de nedre bygdene åtte ganger mer skatt pr. gård enn bøndene i det vi i dag kaller Øvre Telemark.

Sånn sett kan vi jo med dagens språk og vurderinger si at befolkningen her i distriktet ble diskriminert. Men for Skien ble dette en medvirkende faktor i bydannelsen. Samfunnsmaktene kom til å akkumulere, omsette og forbruke sine naturalinntekter her. Det førte til økt økonomisk aktivitet i bygging, håndverk og vareomsetning. Men også i kulturell, administrativ og politisk forstand betød dette mye. Her fantes det i høymiddelalderen fem kirker som trakk folk til seg. Klosteret ble et finere aldershjem for formuende standspersoner. Men i en tid med redusert handel har vi sett at Gimsøy kloster utgjorde en trussel mot kjøpmenn i Skien: Det prøvde å bruke sin posisjon som dominerende grunneier til å tilrive seg handelen, og det var dette kong Magnus nedla forbud mot i 1371.

Dette forbudet er det første konkrete belegg vi har for at Skiens nye privilegerte posisjon gav stedet kjøpmenn økt rettsvern i sin handel.

Det er sannsynlig at kongedømmets ^{positive} holdning til Skien kan henges sammen med at byen var blitt sete for statens forvaltning og rettspleie. I middelalderen het Telemark fylke Skiens syssel fordi kongens representant, sysselmannen, holdt til her fra 1200-tallet. Sysselmannen ivaretok alle statens militære og administrative oppgaver, og han var derfor en mektig mann i sitt distrikt.

Lagmannen var den andre mektige øvrighetspersonen innen det verdslige regimente. I løpet av 1200-tallet var bøndenes medvirkning som dommere på lagtinget bragt til opphør. Fra å ha vært

bøndernes juridiske rådgiver som lovsigesmann var lagmannen blitt kongelig utnevnt embetsdommer. Nå var det han som dømte - og uten bøndernes medvirkning. Fra slutten av 1200-tallet bodde lagmannen i Skien, men av den måten lagtinget fungerte på kan vi se at Skien før 1358 neppe var en by i juridisk forstand. Anerkjente middelalderbyer som Oslo og Tønsberg var en egen rettskrets, der en bylagmann dømte på bylagtinget. Så ble bylagmannen også utnevnt til lagmann i landdistriktene, og det ble holdt felles tingsesjoner for by og land i byen. Slik var det ikke i Skiensyssell før 1350-årene. Skien var ikke en egen rettskrets og sorterte under landdistriktenes lagsogn. I første halvdel av 1300-tallet ble det holdt lagtingsesjoner både i Skien og ute i bygdene. Nå har vi ikke noen justisprotokoller fra denne tiden, og antallet bevarte domsbrev er så få at vi ikke kan si nøyaktig når lagmannen sluttet å reise til ting utenfor Skien. Men fra tiden etter 1350 er det bare bevart domsbrev fra lagting holdt i Skien. Her synes det altså å være et sammenfall i tid mellom det første privilegiebrev og Skiens status som fast sete for lagtingsesjonene.

Dermed var Skien kommet i samme posisjon innen rettsvesenet som de eldste middelalderbyene. I årene før svartedauden spilte sysselmannen en aktiv rolle som dommer sammen med lagmannen. Det var utslag av det sterke kongedømme, der kongens mann ville ha et ord med i laget i alt som foregikk.

Men etter svartedauden og de påfølgende pestene ble kongedømmet sterkt svekket fordi statens inntektsgrunnlag skrumpet inn til 1/5 av det opprinnelige. I den situasjonen ble lokalsamfunnene mer overlatt til seg selv. Sysselmannen sluttet å blande seg i rettsvesenet. Lagmannen dømte først helt alene, men nå ha opplevd problemer med å få dommene sine respektert. Fra begynnelsen av 1400-tallet knyttet han da igjen meddommere til seg. Innen denne kretsen ser vi kimen til Skiens første selvstendige byadministrasjon.

Lagmannens meddommere ble kalt lagrettemenn. Det er ikke lett å identifisere deres bakgrunn på 1400-tallet, men indisier tyder på at byborgere spilte den dominerende rolle som lagrettemenn, og at disse borgerne nå var organisert i et bystyre; byrådet, som fra midten av 1400-tallet hadde en borgermester som formann. Skien hadde før 1358 ikke hatt sin egen administrasjon. En kjøpstad skulle ifølge byloven ha et byråd og sysselmannen skulle ha en gjaldker som politi- og oppbeørsmann. Vi kjenner ikke det nøyaktige tidspunktet for når Skien fikk sitt eget byråd og egen byfogd, men det skjedde i det første hundreåret etter 1350.

I Norge har man tradisjonelt vist denne tidens historie for liten interesse. Senmiddelalderen er blitt avfeid som en nedgangstid. Punktum. Med vanetenkningens bedøvende interesseløshet spør ikke folk seg hva man legger i begrepet nedgang og hva som egentlig skjedde i denne lange perioden mellom svartedauden og reformasjonen. I virkeligheten finner vi her nøkkelen til å forstå viktige samfunns- og utviklingstrekk i lange tider fremover. I historien slår det sjelden feil at krisetider er spesielt viktige, og at det som tilsynelatende er negativt på lengre sikt kan vise seg å bære kimen i seg til noe positivt. Et av særtrekkenene ved senmiddelalderen var at lokalsamfunn og regioner var overlatt mye til seg selv - eller sagt mer positivt; fikk anledning til å utvikle samfunnsformer uten inngrep fra staten. Således vokste bystyret fram uten at det ble regulert av unionskongen. Byrådets samvirke med lagmannen som domsmakt skjedde uten at regjeringen hadde bestemt noe om det. Vi kan riktignok si at den juridiske forutsetning for dette var at staten slo fast at Skien var en by. Derfor er 1358 et viktig årstall. Men det første og de senere privilegiebrev var meget tause om hvordan bystyret skulle ordnes. De definerte bare Skiens status som by og overlot til innbyggerne selv å gi denne status innhold.

Og for et innhold! Her smeltet den juridiske, administrative og økonomiske makt sammen på en måte som i mange hundre år gjorde Skien til et av Norges sterkeste regionale kraftsentra. Fram til 1619 blandet staten seg ikke i hvordan byrådet ble satt sammen. Siden rekrutteringen ikke var gjenstand for regulering og vi ikke har bevart rådstueprotokoller fra den tiden, vet vi ikke nøyaktig hvordan den foregikk. Men rådmannsombudene var praktisk talt ulønnet og de var ikke åremålsavgrenset. Rådmennene satt i byrådet så lenge de levde. Mest taler for at rådet var selvsuperende, d.v.s. at rådmennene selv utpekte nye medlemmer når de gamle falt fra. Det synes å ha vært den vanlige rekrutteringsformen i norske byer, og vi vet at det praktisk talt bare satt velbergede kjøpmenn i byrådet. I 1619 gav Christian 4. lensherrmyndighet til å utnevne rådmenn og borgermestere, men den sosiale sammensetning forble uendret. Skien ble altså i flere hundre år styrt av et merkantilt oligarki.

Fram til 1607 satt byrådet sammen med lagmannen og dømte på Skien lagting. Utover på 1500-tallet ble byrådet stadig mektigere. Det var et kollegium som etterhvert tellet 16 selvbevisste kjøpmenn. Ute i bygdene holdt bøndene stevner og bygdeting, der de selv avgjorde enklere rettstvister. Men hvis en sak var komplis

eller det trengtes større autoritet bak en rettskjennelse stevne partene den for lagtinget. Ved dets side stod lensherren, som sørget for at dommene ble respektert. Det dannet seg da et interessant regionalt mønster, slik vi kan avlese det i antallet bevarte lagtingsdommer. Skiens-lagtinget betød mest som rettslig myndighet i de nedre bygdene, mens bondeselvstyret mer uforstyrr fikk oppleve sin renessanse på bygdetingene i de øvre bygdene - i hvert fall fram til midten av 1500-tallet. Dette mønsteret fallt altså sammen med middelalderens tradisjonelle - der de nedre bygder som leilendingsbygder var sterkere dominert av øvrigheten enn de øvre bygdene, der bondeselveiet var utbredt.

Men historien lærer oss at ingen sosial situasjon er evigvarende. Når kjøpmannsstanden i Skien vokste i antall og velstand, skyldte det oppsvinget i trelasteksporten fra ca. år 1500. Først var det slik at hogsten fortsatt var avgrenset til kystbygdene, men etterhvert organiserte kjøpmennene hogst og fløting også fra de midtre og øvre bygdene i det distriktet som nå ble kalt Bratsberg len. På denne måten gjenvant Skien for fullt den rolle byen hadde spilt i brynesteinseksporten. Den strategiske posisjon som formidler av eksport fra de øvre bygder kom nå til å bety enda mer.

Dette hang sammen med gjennombruddet for den vandrevne oppgangssagen. I første fase ble det nok bygd sager nær sagt i hver bekk, men det var vanskeligere å frakte bord enn tømmer. De fleste sagbruk i de øvre bygdene og i de små vassdragene ble lagt ned, og tømmeret ble fløtet til store sager nær kysten.

Men dette var ikke eneste faktor i den prosess som mer og mer kom til å trekke bygdene fra Korsjø og nordover inn i et økonomisk underordningsforhold til Skien. Det skjedde i et politisk mot- og samspill mellom borgerne, kongen og embetsmennene. Ved å sprengte ut berget på Eidet skaffet den tyske bergmannen Jürgen von Ansbach kongen landets største sagbrukskompleks som eiendom midt på 1500-tallet. Kongen eide også mange andre sager, og med alle disse som utgangspunkt hevdet han - og hans lensherre førstekjøpsrett på tømmer i Telemark. Man kunne være fristet til å si at staten nå ville spille samme rolle i Skiens handelsliv som Gidsøy-nonnene, hvis eiendommer kronen hadde konfiskert under reformasjonen. Men man har feilaktige begreper om statens makt på 1500-tallet hvis man tror at et slikt kongebud ble respektert. Borgerne gav blaffen i kongens førstekjøp og knyttet telene direkte til seg som tømmerleverandører. Samtidig drog også hollenderne rundt i Telemark og kjøpte opp tømmer av bøndene. Et forsøk på å konsentrere tømmermarkedet til Faret slo feil. Når staten ikke klarte å gjøre seg gjeldende som næringsutøver, hang det sammen

for egen regning og var ikke interessert i å håndheve kongens forordninger. I denne historiske fasen bidrog embetsmennenes atferd til å styrke Skiens borgerskap. Fogder, tollere og sorenskrivere gjorde lykke som trelasthandlere, tok borgerskap i Skien, flyttet hit og fortsatte sitt kjøpmannsskap herfra. Flere av disse tidligere embetsmennene ble rådmenn og borgermestre. Med sine forbindelser i embetsverket og sine evner til å påvirke regjeringens og embetsverkets beslutninger gjorde de en effektiv innsats for å styrke byens posisjon.

I denne symbiose mellom dyktig kjøpmannsskap og embetsmannsmakt ble Skiens handelsborgerskap stadig mer økonomisk dominerer i forhold til de øvre bygdene i Skiensvassdraget. Slik klarte man å skyve kongen til side, og slik ble hollenderne også gradvis trengt vekk. Seieren over de utenlandske kjøpmennene ble ikke minst muliggjort ved at så mange unge kjøpmannssønner og skipper fra Danmark, Slesvig-Holstein, Tyskland, Holland, og England slo seg ned i byen og tok seg borgerskap her. Store deler av Europa ble rammet av en økonomisk depresjon under Tredveårskrigen, og Norge var et mulighetenes land for unge foretakssomme kjøpmenn i disse årene. Deres innvandring gav en uvurderlig innsprøyting av handelsakspertise, som revolusjonerte den norske utenrikshandelen. Når bysamfunnet ble så økonomisk overlegent, hang det ikke minst sammen med denne innvandringen av folk som visste hvordan en profitabel eksport skulle organiseres.

Skien hadde på 1600-tallet en sterkere posisjon enn de fleste andre norske byer. Og det sier ikke lite, for 1600-tallet er det norske borgerskaps store oppmarsjtid. Innen rettsvesenet fortsatte lensherren å stevne viktige saker til en borgerlagrette i Skien etter at kong Christian 4. hadde påbudt at alle saker først skulle pådømmes i hjemtinget før de kunne ankes til lagtinget. Lignende praksis kjenner vi ikke fra andre distrikter. Lagmannen var dessuten en naturlig alliert for borgerskapet, idet lagstole eide flere store sager, som gjorde lagmannen til en betydelig sagbruker og trelasthandler. Skienspatrisiatet opplevde sitt ser i 1660-årene. Da ble kongens sager og atskillig krongods solgt til borgere og embetsmenn. I byprivilegiene i 1662 fikk Skien enerett på trelasteksporten i sitt oppland, og i 1663 vedtok de store sagbrukseierne et reglement for trelastnæringen, som skulle sikre dem et veritabelt monopol. Bøndene skulle føre tømmeret til Skotfoss. Det skulle være helt forbudt å selge bjelker fra innlandsbygdene. Det skulle ikke bygges flere sagbruk, og sager som skulle selges måtte tilbys den person som eide det nærmeste

sagbruket. Borgere som ikke var sageiere skulle ikke ha adgang til noe tømmerkjøp og bygdene ble delt i faste tømnerdistrikter til hver sag.

Et så fullstendig monopol som dette klarte sageierne aldri å virkeliggjøre. Likevel skjedde der en konsentrasjon i Skiens trelasthandel i løpet av 1600-tallet. Ved århundrets begynnelse fantes der 80 trelasthandlere, ved århundrets slutt var dette tallet halvert. Det mest interessante ved det næringsmønster som gjorde seg gjeldende på 16-1700-tallet var at trelasthandelen var mer monopolisert jo lenger man kom vekk fra kysten. I meste-parten av Øvre Telemark, d.v.s. Tinn, Gransherad, Hjartdal, Tuddal, Sauland, Seljord og Vinje klarte sageierne å skaffe seg enerett på tømmeroppkjøp. Her var det vanlig at bøndene ble fast knyttet til en kjøpmann, slik at de bare leverte tømmer til ham og ingen annen. Det var også vanlig at kjøpmannen betalte fogden gårdbrukernes skatter, og at han så tok oppgjør i tømmer av bøndene, som også ved forskuttering av vareleveranser, særlig korn og brennevin, ble bundet til kjøpmannen i et fast gjeldsforhold. På denne måten ble skattevesen og statens finanser trukket inn i forholdet mellom kjøpmann og bonde. Men jo nærmere en kom kysten, jo friere stod bøndene i å selge tømmer til den kjøpmann de ville - og til å hogge de dimensjoner som passet bøndene best. Fra Sauherad og sørover slo alle forsøk på en strer monopolisering feil, og ingen hadde større økonomisk handelfrihet enn befolkningen i kystbygdene, der geografien gjorde det umulig å håndheve noen handelslover. Her florerte bjelke-, smålast- og vedhandelen med kjøpmenn i distriktet, danske og norske bondeskipper, hollendere og andre. Innbyggerne i de nedre bygdene forsvarte sin frihet på alle vis. Når storkjøpmenn og embetsmenn i distriktet fikk utvirket handelsrestriksjoner, protesterte og klaget småkjøpmenn og bønder. De satte fogden under press for å la være å håndheve slike lover, de påvirket amtmannen til å tale sin sak, de sendte klagebrev og talsmenn til København for å få konge og regjering til å endre upopulære lover. Men aller viktigst var det at denne alliansen mellom byens middelstand og bygdens gårdbrukerstand overtrådte systematisk de lovregler som gjordet handelen inne med forbud og restriksjoner. Mot denne sterke alliansen måtte patrisiatet kapitulere - delvis ved at de store sagbruksseierne i 1728 gikk med på å konsipere en lov som fjernet de fleste skranker på kysthandelen - delvis ved at de gjenværende restriksjonene ble håndhevet stadig slappere i bygdene fra Sauherad og sørover.

På denne måten ble forholdene snudd på hodet sammenlignet med middelalderen. De ytre bygdene vant seg en mer uavhengig stilling forhold til storkjøpmenn og embetsmenn, mens de indre bygdene kom i et underlegenhetsforhold til de store sagbrukseierne. Årsaken til dette var at det ikke lenger var jordeiendom som var den viktigste maktgenererende faktor. Ens posisjon i handelskjeden var nå langt viktigere. I den forbindelse vil jeg tillate meg et lite hjertesukk. Den romantiske kretsing om den stolte fjellbonde på bekostning av den uinteressante kystboen er en seiglivet forestillingskrets, som er dypt urettferdig mot kystbefolkningen. Kystbefolkningens historie i Telemark er så interessant og mangefasettert at den fortjener betydelig større oppmerksomhet enn den har fått. Her utfører de lokale historielag et meget verdifullt arbeid. Det er imidlertid viktig at resultater av dette arbeidet også når ut til den interesserte almenhet i andre distrikter. Som redaksjonsmedlem vil jeg be om at dere bruker Telemark historielags tidsskrift til dette. Ved å skrive artikler der vi dere bidra til å prente kystdistriktets historie bedre inn i folks bevissthet.

Men tilbake til Skien! Skiens historie er rik på paradokser. Byen ble kjøpstad i en tid da handelsvolumet ble redusert. På midten av 1600-tallet nådde byen en økonomisk styrke som aldri før. Den ble kronet med vidtgående privilegier. Men triumfen avløstes av en brå tilbakegang på slutten av 1600-tallet.

Hva var det som skjedde?

Tilbakegangen hadde delvis sammenheng med den sterke konsentrasjon av handelsnæringen i et privilegert patrisiat. De ledende familiene løsnest på båndene til bysamfunnet. De tilhørte snarere dobbeltmonarkiets aristokrati enn borgerskapet, og som aristokrater skulle de ha et herresete utenfor byen. De trakk seg mer og mer tilbake dit og ble det man på engelsk kunne kalle en "landed gentry". Samtidig kombinerte flere av disse familiene sin næringsvirksomhet med en embetskarriere i staten. Det var jo en aktivitet som gav prestisje og innflytelse. Men i enevoldsstaten utkrystalliserte etterhvert embetsstanden som en selvstendig sosial gruppe uavhengig av byenes borgerskap. En Claus Andersen og Herman Leopoldus tilhørte ikke like slevfulge bysamfunnet som Jørgen Ansbach og Iver Christensen 100 år tidligere. Utviklingen av jernverksnæringen trakk også de mest kapitalsterke vekk fra byen. Det ble nødvendig å bo i nærheten av jernverket for å lede driften.

Den andre hovedfaktor i Skiens svekkelse var forholdet til de utenforliggende kystdistriktene. Den manglende evnen til å kontrollere handelen der var ikke bare et problem i forhold til bøndene, men også til de kjøpmenn som slo seg ned på strategiske steder som Kragerø, Stathelle, Brevik og Porsgrunn. Skiens borgerskap prøvde å motarbeide disse bydannelsene. Det endte tidligst med nederlag overfor Kragerø, som hadde sitt eget vassdrag i ryggen. Kragerø ble kjøpstad alt i 1666. De andre stedene klarte man mye lenger å holde i et underordnet forhold til moderbyen, som ladesteder under kjøpstaden Skien. Det betød at kjøpmenn og håndverkere der måtte ta borgerskap i Skien, måtte betale byskatt til moderbyen og hørte under Skiens magistrat. Befolkningen i Porsgrunns vestside sognet før 1758 til Solum kirke som til 1738 var anneks til Skien og betjent av sognepresten der. Forholdet mellom Skien og Porsgrunn ble nokså spesielt i og med at ladestedet lå så nær kjøpstaden. Det hang som kjent sammen med at Skienselva ble for grunn, og Porsgrunn overtok som utskipningshavn, hvilket førte til at tollboden ble flyttet dit ut alt i 1652. Flere av de ledende kjøpmannsslektene slo seg derfor ned i ladestedet, som utviklet seg til å bli noe langt mer enn kjøpstadens Pireus. I løpet av 1700-tallet var folketallet i Porsgrunn i ferd med å ta igjen Skien, og ladestedet ville ha blitt kjøpstad lenge før 1807, hvis det ikke hadde ligge så nær moderbyen.

Man kunne jo ha tenkt seg at Skien rett og slett var blitt flyttet til Porsgrunn. Men byer lar seg vanskelig utradere. Til tross for eldre tiders hyppige bybranner, lærer historien oss at en by har fler enn ni liv. Selve bosetningens egen tyngde bærer bysamfunnet over midlertidige kriser. Administrasjonsstrukturen sikret fortsatt Skien stillingen som Telemarks hovedstad. Det tradisjonsrike borger- og embetsmannsmiljøet må ha virket tiltrekkende, og under konjunkturoppsvinget fra 1740-årene vokste på ny Skiens kjøpmannstand. Man kunne godt kjøpe og eie pakkboder og brygger i Porsgrunn, og under ledelse av Zacharias Simonsen og Didrik von Cappelen ble faktisk Skien en betydelig sjøfartsby på slutten av 1700-tallet. Dessuten er det ikke tvil om at beliggenheten fortsatt tross alt gav Skien fordeler fremfor Telemarks andre byer. Skien var fremdeles en naturlig møteplass mellom kyst og innland. På 1800-tallet og i vårt århundre har det vist seg å være en viktig faktor for byutviklingen, ettersom jernbane og bedre veier har gjort skipsfarten mindre overlegen som kommunikasjonsform. Det førte

til at Skien igjen vokste raskere enn de andre Telemarks-byene på 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet.

Men det er en annen historie. For samfunnslivet i Bratsberg amt var det ikke så avgjørende om kjøpmennene bodde i Skien eller i Porsgrunn. Derimot er det klart at for kulturutviklingen var det betydningsfullt at borger- og embetsmannsmiljøet skjøt knopper på nye steder og at disse miljøene knyttet forbindelser med hverandre og med beslektede miljøer rundt Oslofjorden, i Danmark og i utlandet. Disse menneskene utmerket seg ikke bare som fremragende forretningsfolk med kontakter i mange land. Borger- og embetsmannskulturen i perioden 1750-1900 hadde overhodet så gode kvaliteter, særlig når opplysningstiden hadde utvidet dens mentale horisont, at den i Telemark kunne frembringe genier som Anton Martin Schweigaard og Henrik Ibsen. Slike mennesker dukker ikke opp i et vakuum. Det er like lite sant om samfunn som om enkeltindivider, at enten har man det i hodet eller i beina! Ser vi på menneskehetens historie, merker vi at et samfunns kvaliteter samtidig gir seg utslag på forskjellige områder. På 12-1300-tallet kom de dyktigste kjøpmennene i Europa fra Toscana. Samme kultur frembragte også diktere og leger av første klasse. På 1600-tallet fostret Nederland et bredt spekter av flinke og flittige håndverkere. Landet hadde fremragende skipsredere og bankierer, foregangsmenn i naturvitenskap og medisin, dypfloddende filosofer og geniale malere. I mer beskjeden målestokk hadde norsk bykultur sin storhetstid, hvor Skien og nabobyene ytte sine bidrag.

vis vi så ig ser på forholdet mellom by og land i Telemark fylke, ser vi at kulturimpulsene fortrinnsvis gikk fra byen til bygda i eldre tid. Men i de øvre bygdene, nord for Ulefoss, omformet folk impulsene og skapte en konservativ og selvstendig bygdekultur, både i omgangsformer, byggeskikk, klesdrakter, rose-maling og folkemusikk. I de nedre bygdene var omløpstakten i kulturimpulsene mye raskere. Byen lå nærmere, og den direkte kontakten med sjøen betød mye. På den måten kom kystbefolkningen, som var mindre dominert av borgerskapet økonomisk, til å være mer påvirkelig for deres kultur enn innlandsalmuen. Kystbygdene og byene kom i kulturell forstand til å vende ryggen mot innlandet og oppmerksomheten mot andre kyststrøk. Hele kystbefolkningen tilhørte egentlig vel så mye en annen og større region, som omfattet Oslofjordområdet, Sørlandet, Nord-Jylland og Vest-Sverige med livlige handelskontakter og samferdsel.

I alt dette har Skien som Telemarks viktigste by spilt sin rolle. Byen ble til på grunn av handelen med brynestein fra Øvre Telemark. Igjen og igjen har den geografiske posisjon sikret Skien et betryggende handelsoppland. Skiens-avisenes store opplag er i dag et øynefallende utslag av dette. Men Skien har også i høy grad vært et vindu mot verden, en formidlet av impulser utenfra. Og i dette krysningspunkt ble det skapt et samfunn som ble et selvstendig kraftsentrum for en ny kultur som både var norsk og kosmopolitisk. Og slik synes jeg en by skal være. Den skal være en polis - et samfunn som gir menneske en forankring i det lokale og hjemlige, men samtidig skal den åpne seg for distriktet og verden, la det gamle og det nye, det hjemlige og det fremmede brytes mot hverandre.

Så spørres det om fremtidens bysamfunn vil lykkes like godt i denne oppgaven som fortidens. Det vil forhåpentlig en kollega av meg kunne svare på om 625 år!

VÅRE FØRSTE 10 ÅR

Grenland Ættehistorielag har nå eksistert i 10 år, og i den anledning kommer medlemsbladet ut med betydelig flere sider enn vanlig. Vi har denne gangen valgt å presentere en fullstendig liste over lagets arkiv i jubileumsåret, mens „hvem forsker hva?“ må vente til neste nummer.

Som seg hør og bør ved en slik „milepæl“ har vi stoppet opp litt for å se tilbake på årene som har gått. Lagets første formann, Steinar Larsen (forøvrig fortsatt medlem av styret), har laget en kort historisk oversikt over lagets første 10 år.

ÅRSMØTER:

- 12.06.73: Konstituerende møte, Fylkesmuseets foredragssal.
HARALD BOMANN-LARSEN: Orientering om slektsgranskning.
- 01.03.74: Høyterassen i Skien.
C.S. SCHILBRED: "Slekter i Skiensfjordsdistriktet".
LEIF GJERLAND: "Langeleik og folkelige viser".
- 13.02.75: Fylkesmuseets foredragssal.
JENS PER JENSEN: "Borgerhus og herregårder i Grenland".
- 11.03.76: Håndverkerforeningens lokaler i Skien.
STEPHAN TSCHUDI MADSEN: "En maleriforfalskning med positivt resultat".
- 01.03.77: Håndverkerforeningens lokaler i Skien.
STIAN HENNESEID: "Frå verkstaden til ein bygdebokskrivar".
- 28.02.78: Villa Fløyen i Skien.
GUNNAR CHRISTIE WASBERG: "Slekt følger slekters gang".
- 08.03.79: Villa Fløyen i Skien.
TERJE CHRISTENSEN: "Gamle slekter fra Gjerpen".
- 20.03.80: Villa Fløyen i Skien.
KNUT H. STRAND: "Tisted-slekten i Brevik".
- 19.03.81: Villa Fløyen i Skien.
HÅKON FINSTAD: "Blant fientlige kaprere og i prisonens kvalm".
- 17.03.82: Villa Fløyen i Skien.
PER CHR. SVENDSEN: "Rundreise til gårdene i Eidanger".
- 16.03.83: Villa Fløyen i Skien.
ØYSTEIN RIAN: "Skiens rolle i Telemarks historie".

UTFLUKTER:

- 14.10.73: Tanum og Berg gamle kirker.
- 01.12.73: Statsarkivet i Oslo - Bogstad Gård.
- 09.06.74: Drangedal Bygdetun - Berg-Kragerø Museum.
- 27.08.74: Rusletur i Brevik.
- 08.06.75: Nes kirke - rundtur i Bø - Gårhaugen.
- 27.05.76: Kongsberg kirke - Bergverksmuseet.
- 29.08.76: Bamble gamle kirke - Rønholt bibliotek - Ødegårdens Verk.
- 19.06.77: Ramnes i Vestfold.
- 28.05.78: Rusletur på Stathelle - Anders Nenseths antikvitetsamling.
- 10.06.79: Evju Bygdetun og Kultursenter - Hørteverket.
- 31.05.80: Riksarkivet - Statsarkivet - Norsk Folkemuseum.
- 14.06.81: Rundtur: Flatdal og Seljord.
- 06.06.82: Sandidal Bygdetun - Berg-Kragerø Museum.

HØSTMØTER: Porsgrunn Bymuseum.

- 26.09.73: LEIF BRYNHILDSSEN: "Et lykkelig hjem. Slekten Bodenhoff".
03.10.74: ERNST W. LUND: Kåseri med lysbilder fra det gamle Porsgrunn
KARL ZACHARIASSEN: Orientering om Porsgrunn Bymuseum.
02.10.75: TRYGVE NÆSS: "Noen enkle kulturbetraktninger - mest blomster
30.09.76: OLAV URDAL: "På gamle husmannstomter".
27.09.77: AASMUND BEIER: Omvisning i museet.
02.11.78: TORBJØRN AASETRE: "Våre gamle kirker".
01.10.79: OLAV GRIMDALEN: "Litt av mi syster Anne Grimdalens livssoge
24.10.80: HANS CAPPELEN: "Heraldikk og våpenskjold".
21.09.81: GUDRUN CAPPELEN: "Borgestad - Gunnar Knudsen".
04.10.82: AASMUND BEIER: Omvisning i museet.

KONTAKTMØTER:

- 21.11.74: Skien Bibliotek.
ARNE M. HOLTER: Orientering om biblioteket.
13.05.75: Porsgrunn Bibliotek.
ERNST W. LUND: "Gammelt og nytt fra Skien og Porsgrunn,
og om forholdet mellom disse to byer". Orientering om
biblioteket.
13.11.75: Skien Bibliotek.
HALVOR NORDBØ: "Utvandringen til Amerika fra Telemark i den
første mannsalder etter 1837."
11.11.76: Skien Bibliotek.
TOR GARDÅSEN: Filmen "Telemark - kunst og kultur".
16.11.77: Skien Bibliotek.
FRANK BEIER: "Glimt fra Fossum Jernverks historie".
18.09.78: Telemark Fylkesbibliotek.
SIGNE HANSEN: Orientering om biblioteket.
08.11.79: Rønholt Bibliotek.
JOHS. ANTH. JOHANNESSEN: Kåseri om Amerika og slekts-
forbindelser.
27.11.80: Foredragssalen på Fylkesmuseet.
TOR GARDÅSEN: "Problemstillinger, vanlige kildetyper og
metoder i lokal- og kulturhistorisk sammenheng."
Orientering om museets bibliotek.
05.11.81: Larvik Bibliotek.
FINN A. VANG: "Linjer over havet, norsk-britiske relasjoner".
24.11.82: Skien Bibliotek.
DAG STRAUME: "Kilder i slektsforskningen".
FRODE BAKKEN: Orientering om biblioteket.

1973 G R E N L A N D Æ T T E H I S T O R I E L A G 1983

FORMENN:	Steinar Larsen	1973 - 1974
	Roar Nesse	1975 - 1978
	Thor Gundersen	1979 -
WISEFORMENN:	Roar Nesse	1973 - 1974
	Torbjørn Aasetre	1975
	Inger Grethe Solstad	1976 - 1979
	Steinar Larsen	1980 -
ARKIVARER:	Harald Bomann-Larsen	1973 - 1975
	Thor Gundersen	1976 - 1978
	Roar Nesse	1979 -
STYREMEDLEMMER:	Gunnlaug Aasetre	1973 -
	Torbjørn Aasetre	1973 -
	Helga Zeiffert	1973 - 1976
	Gunhild Olsen	1973 - 1975
	Steinar Larsen	1975 - 1976, 1979
	Irene Nilsen	1977 - 1982
	Harald Bomann-Larsen	1977 - 1978
	Olav Landsverk	1980 -
	Alf Granly	1983 -
VARAMEDLEMMER:	Rutt Greve	1973 - 1975
	Ingebjørg Skilbred	1973 - 1975
	Harald Bomann-Larsen	1976, 1979 - 1980
	Irene Nilsen	1976
	Steinar Larsen	1977 - 1978
	Hjørdis Valle	1977 - 1980
	Marie Kaasa Hafslund	1981 -
	Alf Granly	1981 - 1982
	Nils Stigen	1983 -
REVISORER:	Frank Beier	1973 -
	Birger Øvrum	1973 -

Manntall:		
1664/1666		Nedre distrikter i Telemark
1664/1666		Øvre distrikter i Telemark
Gårds-		
manntall		
1725/1729		Eidanger med Brevik og Porsgrunn
1730		Hjartdal
1730		Sauherad
1730		Seljord
1730		Tinn
Skatte-		
manntall		
1762		Solum, Porsgrunn Vest, Mælum, Holla
1762		Gjerpen, Eidanger, Brevik, Porsgrunn Øst,
		Bamble, Langesund.
1762		Drangedal, Tørdal, Sannidal.
1762		Bø, Saude, Hitterdal.
Gårds-		
manntall		
1782		Nissedal, Treungen, Flåbygd, Vrådal, Sund-
		bygden, Morgedal, Dalene, Ordal, Ås, Sand-
		Landsgend.
Folke-		
telling		
1801		Eidanger
		Bamble
		Sannikedal (Sannidal)
		Drangedal
EDB utgave		Solum
med vanlig		Holden(Holla)
skrift med		Bøe
gårdsnavn og		Saude (Sauherad)
fornavn-		Hitterdal (Heddal)
register,		Tind
samt		Hierdal (Hjartdal)
fotokopier		Sillejord (Seljord)
av original		Hvidesøe (Kvitesøid)
i gotisk		Laurdal (Lårdal)
håndskrift.		Moland (Fyresdal)
		Moe
		Winde (Vinde)
		Scheen (Skien)
		Porsgrund
		Brevik
		Kragerøe

Grenland Ettehistorielags arkiv (forts.)

Emigranter over Bergen havn fra Østlandet 1874 - 1924.

EDB utskrift fra emigrantprotokollene med register på for- og etternavn.

=====

Utskrift av kirkebok for Eidanger 1814 - 1831. (vanlig håndskrift)

=====

Det Kongelige Danske Landhusholdningsselskab,
Orientering og register for Telemark fra 1769.

=====

Skifte kortregister for Bamble Sorenskriveri. (vanlig håndskrift)
Registeret består av en kort omtale med navn på avdøde og arvinger for skifteforretninger innført i skifteprotokollene fra 1665 til 1837.

Bamble Sorenskriveri omfattet følgende distrikter:

Bamble med sognene Bamble og Langesund

Eidanger med sognene Eidanger, Østre Porsgrunn og Brevik

Gjerpen med Osebakke og Slemdal (Siljan)

Sannidal med Skåtøy

Drangedal med Tordal.

=====

Skien sslekten Ording - Bøyesen

Berge - Tandberg

Borgerbok for Skien

Schilbred

Militærbiografier 1628 - 1814

Ovenstad

Fortegnelse over sorenskrivere i Norge

Olafsen

Norske Herredags Dombøker

Utførte registreringer av faste kulturminner i Norge

Islands historie i mellomalderen

Johannesson

Historielaget for Telemark og Grenland Årsskrifter 1918 - 1946

Norsk Slektshistorisk Tidsskrift bd. 24 - 27 1977 - 1980

SPØRSMÅL OG SVAR

"NYTT FRA G.Æ."

Jeg leser alltid med interesse de utsendte nyhetene.

Som formann i Norsk Heraldisk Forening, og oppvokst i Skien, interesserer jeg meg for alt med heraldisk tilknytning til distriktet. Imidlertid vet jeg om få eller ingen i Grenland med samme interesse.

Det ville være spennende for meg om dere kunne ta inn i "Nytt fra G.Æ." at jeg gjerne vil få kontakt med andre som er interessert i faner, flagg, segl, bumerker, våpenskjold, og lignende kjenne-tegn med tilknytning til Grenland og/eller øvrige Telemark.

Kirkegt. 5
Postboks 858 Sentrum
Oslo 1

Med vennlig hilsen

Hans Cappelen

Svar til spørsmål i nr. 8 fra Roar F. Nesse vedrørende
Lars Andersen Eika fra Arøya:

Døpt i Brevik

Lars f. 16. april 1826. Døpt i kirken 11. juni. (Hjemmedøpt)
Foreldre: Anders Larsen Arøen og Anne Rasmusdtr. Strømtangen
ved Brevik.

Faddere: Kone Anne Gurine Andersdtr. Marthe Larsdtr. Hans
Larsen Cock, Jens Rode, Simen Christensen Og Lars Christensen.
Ekteviet i Brevik

11. februar 1823 Ungkarl Anders Larsen 25 år søemand fra
Arøen og pige Anne Rasmusdtr. 25 år Brevik.

Anne døpt 22. oktober 1797 i Brevik.

Foreldre: Rasmus Pedersen og kone Agatha Halvorsdtr.
Faddere: Anun Olsens kone: Margrethe Borresdtr. Anne
Margrethe Larsdtr. Hans Anundsen, Gjert Meidel.

Kofirmert i Brevik

Anne Rasmusdtr. 16 år.

L A G S N Y T T

Grenland Ættehistorielag er kommet til skjels år og alder. Ti år er riktignok ingen høy alder, men medlemstallet viser at det nok er behov for en forening hvor slektsforskere kan møtes, drøfte problemer, utveksle teorier og sammenligne resultater.

En kort oppsummering av vårsesongen -83: Årsmøtet ble avholdt på Villa Fløyen onsdag 16. mars med godt frammøte. Årsmelding og regnskap for 1982 ble enstemmig godkjent, og også valgene gikk raskt og greit unna. Etter årsmøteforhandlingene holdt dr. philos. Øystein Rian et uhyre interessant foredrag om "Skiens rolle i Telemarks historie", med hovedvekt på de første 450 år. Redaksjonskomiteen synes at alle medlemmene burde få anledning til å gjøre seg kjent med dette foredraget, og vi har fått lov til å ta det inn i medlemsbladet. Som kjent er Skien 625 år i år, men det vi ikke var oppmerksomme på, var at byen fikk sine privilegier 16. mars, altså på dagen 625 år før vårt årsmøte. Et artig sammentreff.

Det nyvalgte styret har etter årsmøtet hatt konstituerende møte, og styret har nå denne sammensetning:

Formann: Thor Gundersen
Viseformann: Steinar Larsen
Sekretær: Gunnlaug Aasetre
Kasserer: Torbjørn Aasetre
Arkivar: Roar F. Nesse
Styremedlem: Olav V. Landsverk
" : Alf Granly
Vararepr.: Marie K. Hafsund
" : Nils Stigen

På årsmøtet ble Frank Beier og Birger Øvrum gjenvalgt som revisorer, med Olav Vasbø som varamann. Kaffekomiteen består av Marie Kaasa Hafsund, Nelly Nilsen, Gunnhild Reisjø Olsen og Emmy Granly. Redaksjonskomiteen består av Roar F. Nesse, Dag Straume og Thor Gundersen.

Vårt andre arrangement var forsommerutflukten 5. juni. Turen gikk denne ^{gang} til Vestfold og var lagt opp av "vår mann i Larvik", Nils Stigen. Vi startet med omvisning i parken på Fritzøehus og fortsatte til utgravningsfeltet på Kaupang, hvor Astrid Jahnsen var guide. Hun tok oss også med til et helleristningsfelt og til Istrehågan, Vestfolds "Stonehenge". Hvalfangstmuseet i Sandefjord og Slottsfjellet i Tønsberg sto også på programmet.

10.-19. juni var det Festuke i Skien, og 11. og 12. juni hadde Grenland Ættehistorielag stand i Lynnevik-stua i Brekkeparken, hvor vi forsøkte å presentere laget for eventuelle nye medlemmer. Mellom 150 og 200 mennesker var innom, og vi håper å kunne gjenta dette FR-fremstøtet.

Vi ønsker "gamle" og nye medlemmer vel møtt til en ny høstsesong og håper å få se riktig mange medlemmer på møtene.